

*1944-45
A. Star. D. p. n. ch. k.*

VRTEC

September 1944/45 • Letnik 75

1

Zanke in nastave za odprte glave

1.

4.

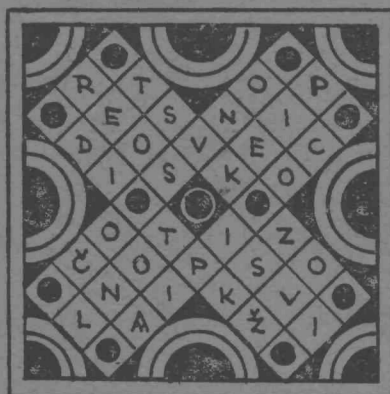
2.

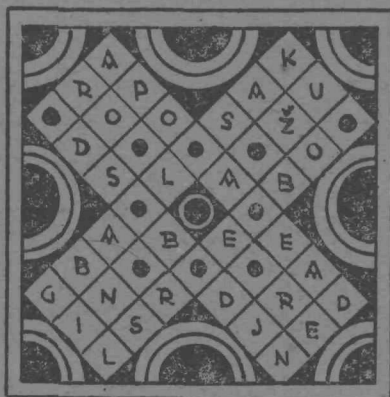
5.

3.

6.

Rešitve pošljite do 20. oktobra uredništvu „Vrtača“, Ulica 3. maja št.10 v Ljubljani. Osem izžrebanih reševalcev dobi lepe nagrade.

ŠTEVILKA 1 ● 1944/45 ● LETNIK 75

Martina Bidovc — Petančičeva

Otroške pesmi

Aci hišo zida

*Aci hišo zida,
Metka mu zavida,
mizico potrese,
kocke vse raztrese,*

*Pride tetka Mara,
Metko brž pokara;
kocke razmetane
so na mah pobrane.*

*Metka nagajiva
pa je iznajdljiva:
hišico postavi
in se z bratcem spravi.*

Aci Metko vpraša

*Aci Metko vpraša:
„Kje je mama naša?
Brž za njo steciva
in jo uloviva!“*

*In na pod sta zašla,
tamkaj mamó našla.
Putka kokodajca
v senu skriva jajca.*

*Z mamó šla sta gledat,
prišla brž povedat,
da je kokodajca
znesla štiri jajca.*

Put, put, putka

*Koliko je znesla
jajec kokodajca?
Štirikrat po eno —
to so širí jajca.*

*Acifov bo prvi,
drugi bo za Metko,
trejji bo za mamó,
zadnji pa za tetko.*

*Ej, naš mali Aci
mami nič ne reče,
zrnja v pest nagrabí
in za putko steče.*

*Put, put, put, put, putka!
jajček si mi dala,
zdaj zafo pšeničko
dobro boš zobala.*

Čuvajev Tonče

Povest. A. Melamov

Ilustriral M. Šubic

1.

Brzovlak je drvel skozi globoke tesní kakor bleščeča se progasta zver. Dva slepeča žarometa — oči, sta sekala z ostrimi stožci debelo temo kot dva jeklena noža, divje in neugnano. Od obeh strmih in visokih, v gluho noč stisnjenih bregov je odmevalo kot naglo naraščajoča reka. Po ozki polici tik pod mrkim hribom, v čigar pobočjih visoko zgoraj so tičale težke, samotne skale, se je prebijala in hrumela napadna zver iz železa, hitela je po tirih v neznano daljo. Brlizgalo je iz silne strojeve glave, puhalo in gorelo je mimo luči vrh visokih signalnih stebrov dalje, vedno dalje... Šele dolgo potem ko je oddrvel vlak in se skril za ovinki samotnih tesní, se je noč pomirila in legla nazaj v tesní kot ogromna, temna ptica na gnezdo. Tudi iz dna tesní se je šele zdaj zaslišala vedno čuječa, mrmrajoča reka. Šumotala je ob skalovitih bregovih, rosno drevje pa se je s sklonjenimi krošnjami nagibalo nadnjo in dremaje čakalo jutra. Sanjalo je o dnevu, soncu in vetrovih, ki bodo raznašali njegovo seme; o pticah, ki mu bodo žgolele... Včasi se je pognala ploska riba in glasno padla nazaj v bistro, dobro reko. Tenki žvižgi mladih vider, ki jih je stara sklicevala s skale sredi reke, o! — koliko tega življenja je tudi sredi noči! Kakor da ziblje dobra zemlja vse velike in male stvari v svojem mehkem, toplem naročju in jim šepeta rahlo uspavanko.

Na polovici železniške proge med obema postajama je pred vlakojavilnico gorela mirna zelena luč. Videla se je daleč, ker je bila postavljena na izbočeno krivuljo dvotirne proge tam, kjer je bil največji ovinek. Vsako noč so se strojevodje s svojih mogočnih strojev skrbno in ostro ozirali v to drobno lučco že od daleč, kajti javljala jim je, če je proga prosta, sporočala, da ne preži v temi neznana nevarnost potnikom in vlakom. Vlakojavilnica, to vam je hišica s steklenimi okni na vse tri strani, hišica, kakršne vidite iz drvečih vlakov. Tu je za signalnimi napravami dan za dnem, noč za nočjo stal čuvaj in pazil, da je promet na obeh tirih pred njim tekel v redu. Štiri in dvajset ur je imel službo Klančar, potem pa prav toliko časa Ludvik.

Streljaj po progi se je strmi breg umaknil pod pečine in tu se je videla lahno proti progi nagnjena ravnica. Zadaž za nizkim brajdnikom, skoraj pod samo skalno pečino je stala mala Klančarjeva hišica, v kateri je živela številna družina. Okoli hišice so ležale njivice, prav v ozadju

je stal naslonjen na strmo pečino čebelnjak s kranjčiči, poleg pa mala drvarnica. Gradivo zanjo je bila s seboj prinesla reka.

Klančarjevi fantiči Milanček, Zlatko, Pavle in Mirko so v sobici, ki je bila z okni obrnjena v pečine, trdno spali. Najstarejšega, Tončeta, pa je bil prebudil vlak. Tonče je vedel, da bo oče prišel vsak hip iz službe. Res so se kmalu odprla vrata. Ko je Klančar stopil v sobo, se je Tonče oglasil z ležišča na tleh.

»To je bil že orient-ekspres, ne?«

Oče je tiho pritrnil in zagodel, naj zdaj ne sprašuje, ampak spi, in potem je sedel na rob svoje postelje. Na drugi postelji je ležala mati z najmlajšim, Franckom. Ni še spala in začela sta se z očetom tiho pogovarjati... Tonče ni razumel, o čem sta govorila, lahko pa si je mislil, da ima zanjo, kot vedno, kako malo pomembno novico, ki mu jo je bil prejle povedal Ludvik in ta jo je zvedel na postaji, kjer je stanoval. Pomislil je, da mora Ludvik v službo po progi skoraj uro daleč, očetu pa je ta naporna pot pruhranjena.

Podložil si je roke pod glavo in z odprtimi očmi sanjal. Predstavljal si je, da je strojevodja silnega stroja, ki drvi svojih osemdeset kilometrov na uro ali pa še več. Roko drži na oljasti ročici, s katero lahko vsak hip ustavi tega divjega konja. Ostro gleda skozi okence na progo. Mimo švigajo barvaste signalne luči, prikazujejo se samotne, razsvetljene postaje, drvi čez mostove in skozi predore. Iz teh se prav daleč na drugem koncu vidi mala, okrogla lučca — dan. Ustavlja stroj in ponosno gleda, kako se vsipljejo ljudje v vozove za njim. Vsi tile ljudje se kar mirno zaupajo njemu, saj vedo, da jih bo varno popeljal do cilja kamor koli. Stroj ti je živa žival, ki misli in dela kot razumno bitje...

Skozi odprto okno je tiho šumela reka v globini zadaj za progo in ga uspavala. Signalni zvonec se je oglasil s po tremi zaporednimi, jasno zvonečimi udarci in naznanjal bližajoči se vlak. To bo nemara tovorni vlak, je pomislil že v spanju, čez dobro uro bo že treba vstati in iti v šolo. Potegnil si je odejo do brade, pokrtil še Pavla, ki je spal z njim, in sredi giba zaspal.

Tončetov oče Klančar ni bil več mlad. Peti križ si je že nalagal na upognjena ramena. Dolgo vrsto let je opravljal odgovorno službo vlakovjavilca in s skromno plačo preživiljal družino, lahko ali nelahko, morali so shajati. Pred leti sta kupila tole na pol razpadlo hišico, jo popravila in se vselila. Priročno je bilo tako, saj prej je hodil semkaj s postaje prav tako daleč kot zdaj Ludvik in ura hoje ga je že zdelala. Eh, da, odkar sta pomnila, sta z ženo trpela pomanjkanje. Otroci so prihajali drug za drugim, pet fantičev, in radi so jedli.

• To noč Klančar ni mogel zaspati. Ludvik mu je bil povedal, da bodo železničarjem menda plače zvišali.

»Ne verjamem,« je podvomila žena. »Že večkrat so govorili o tem, pa ni bilo nič in tudi zdaj ne bo.«

In vendar je kljub dvomom že preračunala, kam bi dela povišek plače. Najprej bi si kupila kravo, da ne bi bilo treba plačevati mleka, potem je pa še drugih stvari toliko, da jih ni nikoli kraj.

»To pot bo zares, Franca. V časopisih stoji,« je poudaril. »Odkar imamo v Evropi novo vojno, se je vse podražilo, saj sama vidiš, da že ne moremo shajati. Boš videla, da bo.«

Nekaj časa sta molčala in potem si je začel Klančar sezuvati čevlje, žena pa je predejala Francka na drugo stran. Tiho sta mislila na tisti

povišek plače, ki bi prinesel v samotno in revno hišico nekoliko toplega sonca.

»Veš kaj?« se je zganil Klančar. »Postajenačelnik je omenil, da bodo zdaj spet premestitve. O, če bi bil premeščen na postajo, kaj? —« je rekel veselo. Zlezal je pod odejo in čakal na odgovor. »Lepo bi bilo,« si je pokimal.

»Seveda,« je pritrdila žena, »lepo, o, to že —« se je nasmehnila. »Fantje bi imeli blizu v šolo. Manj čevljev bi strgali.«

»Seveda, in bi lahko še kak denar zaslužili. Na postaji je vedno dovolj dela, nakladali bi les. — Tonče bi služil, počasi že dorašča.«

»Ti pa bi hodila v trg streč in prat —« je razpredal misli.

»Dalo bi se živeti. Imeli bi skoraj nebesa —.«

Njo je nenaden strah stisnil za srce. Saj se doslej nikoli ni smela kake stvari posebno veseliti in pričakovati kaj dobrega. Kakor da ji je sreča zamerila, če je mislila nanjo, zato se je navadila tiho in vdano čakati in malo pričakovati od tega trdega, brezobzirnega življenja. Sploh pa, — saj njej do vsega tega ni bilo, zaradi nje same bi lahko ostalo kar pri starem. Samo zaradi moža in otrok si je želela nekoliko izboljšanja. Vidiš, otroke imaš lačne, si je rekla, in ne moreš pomagati. Vsako noč, kadar je čakala moža in kadar ni mogla spati, je razmišljala, kako si bo uredila sledeči dan, da bo bolj koristen za družino, da bi ji ne ušla kaka minuta v zgubo. Tudi fantiče je navadila že zgodaj delati in ceniti čas.

»Bomo videli,« je rekel Klančar, ona pa se ni niti zganila.

Po progi je zmeraj bliže topotal tovorni vlak. Bučno je nabijalo po tirih in pragih, da se je stresala zemlja. Kakor je prisopihalo in priškripalo, tako se je tudi oddaljilo. Vsako noč ista pesem. V obe smeri so sopihali mimo Klančarjeve domačije. V brajdi je škrebotala velika zelena kobilica in odgovarjala murnom v travi in visoko v skale, kjer se je oglašal posebno glasen pevec s svojim čri-čri —. Slišati ga je bilo najdelj, gotovo do kraja tesni. Zdaj na jesen pa vendar njegov glas ni bil več tako krepak in vesel kot poleti.

Kasno po šesti uri se je že danilo. Klančarica je kuhala zajtrk. Pavle, Mirko in Tonče so se odpravljali v šolo. Zajetni Pavlek iz tretjega razreda je sedel na podnožnem stolčku pod oknom in potiskal debelušne noge v čevlje, ki jih je bil podedoval od starejšega Mirka. Mirko in Tonče sta oblečena sedela za mizo pred skodelicami in postavljala z žlico vojake.

»Mama, brž, če ne bomo zamudili šolo!«

»Saj se še ne mudi.«

»V šolo je daleč!« — »Uro hoda po tirih!«

»Moj Bog, pazi nanje, Tonče, da vas vseh skupaj ne povozi vlak!« Vsako jutro jo je iznova zaskrbelo. Med sedmo in osmo uro, takrat ko je bilo na progi največ vlakov, so šli v šolo po tirih, ker pri reki ali drugje ni bilo steze.

»Ne bojte se, mama, za vse vlake vem, kdaj pridejo,« se je izprsil Tonče.

»Jaz tudi,« sta dejala hkrati Mirko in Pavlek, ki se je že obul.

Brž so pojedli kavo in še s kruhom v ustih so si oprtavali nahrbtnike. Potisnili so si na glave obnošene čepice in že tekli po tirih v šolo, prvi spredaj Tonče. Izpod čepice je bistro gledal naprej in pozorno poslušal nazaj, kajti vsak hip lahko pridrvi kak vlak in on kot najstarejši je bil

odgovoren za bratce. Za njim jo je ubiral debelušček Pavlek s kanglico v rokah, zadnji pa je skakal od praga do praga Mirko v ohlapnih čevljih, comp! comp!

Že se je precej zdanilo. S tirov se je tu in tam videla gladina reke. Obstajali so na mestih, od koder so lahko opazovali ribe, ki so plavale vrh zelenih tolmunov. Tem debelim klinom se kajpak ni mudilo v šolo. Bili so veliki gospodje tile klini in gospé temne platice.

Fantiči so spet tekli, tekli so enakomerno še potem, ko so zaslišali za seboj sopihanje tovornega vlaka. Ko jim je bil že skoraj kar za petami, so nenadoma skočili vstran. Tam je stal oporni zid, od koder se je videla globoko spodaj bobneča reka. Na tem kraju se je razširila, prav od brega do brega pa so v strugi ležale in iz vode

štrlele velike skale. Reka se je nemirno grizla mimo teh ovir, delala vodopade in bobnela v številne tolmune in kotanje, kjer se je srebrno penila. Oče je pravil o veliki nesreči, ki se je bila na tem mestu primerila med vojno leta 1915. Takrat se je bil sredi deževne noči visoko v bregu utrgal silen plaz zemlje in skalovja na vlak, ki je prav tisti hip vozil vojake. Sto in sto vojakov je umrlo pod plazom in v narasli reki, kamor so bili poskakali. Še dandanes menda nihče ne ve, koliko žrtev je bilo prav za prav. Skalovje se je zvalilo čez progo v strugo hudourne reke, s seboj pa je potegnilo tudi tri vozove. Kolikor so mogli, so delavci potem spravili ven, kolesje pa se je upiralo in je ostalo zagoženo med skalovjem.

(Dalje.)

A. Francevič

Lavkašica

*Marija šla pod Beli grad,
pšeničnih klasov šla je brat.*

*Bog daj, žanjice, sreče vsem.
Za vami klasje brati smem?*

*Le beri, le, za nami tod,
uspeha naj ti da Gospod.*

*Marija klasje zbirala,
ni nič se krog ozirala.*

*Nevihla strašna zabuči.
Gorje! vsa njiva zajechi.*

*Marija dlan je vzdignila
in vihra mimo švignila.*

*Oj trikrat blagor ti, polje,
kjer dobri žanjejo ljudje!*

Lávkati (nastalo iz: vlatkati, preko lavtkati) = lati ali klasje pobirati, kakor je to delala svetopisemska Rut po Boozovi njivi; lavkáš = paberkovalec.

Janez Samotar
Godec Martin in njegove gosli

Ilustrirala Bara Remčeva

Uvodna

Nekoč živel je na tem božjem svetu
mož, ki ob rojstvu so njegovem stale
tri rojenice prave, žene zale,
prav na Martinov dan, ki v vsakem letu
praznuje se po starem običaju
z gosjó in vinom v vsakem našem kraju.

In prva rojenica se sklonila
z nasmehom zlatim in nevidnim jokom
nad spečim je prečudežnim otrokom
in mu tako je tiho govorila:
»Želim, da bi srce ti hrepeneče
v življenju imelo vedno dosti sreče!«

A druga rojenica mu je rekla
nad zibko sklonjena z veselim glasom:
»Želim ti, da bi k tem veselim časom
usoda enkrat v letu tebi spekla
še tolsto gos in z vinom jo zalila
najboljšim, ki ga trta je rodila!«

A tretja rojenica zasmejala
nad zibko se njegovo je radostno
in položila vanjo reč skrivnostno
ter zraven mu tako je šepetala:
»Da bi v življenju srečno šli ti posli,
storiyo naj te moje zlate gosli!« —

Potem so vzele ga iz zibke v roke
in na ime so svetega Martina
krstile ga ljubeče kakor sina,
rekoč mu: »Zbiraj žalostne otroke
krog sebe na življenja burni cesti
in jim ozdravljaj srca vseh bolesi!«

Takrat z neba še sonce posijalo
nad njimi s svojim dobrim je nasmehom
in brž še k tem Martinovim uspehom
tri zlate žarke svoje je dodalo:
za srce, za razum in še za dušo,
ko šel Martin bo spat pod mrzlo rušo!

Tako obredi krstni so končali.
 In vino v curkih je čez mizo teklo
 in vse, kar v kuhinji se je napeklo,
 prišlo med goste je, ki bili zbrali
 so okrog miz se v tem pomembnem slavju
 Martinu v čast, v željáh po dobrem zdravju!

(Dalje.)

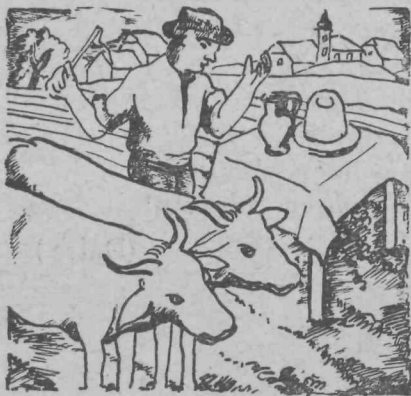
Škrati v Vosmužovski in Lubijski gori

(Lužiškosrbska pripovedka * Ilustrirala Elda Piščanec)

Ko je v sivi davnini Vosmužovska gora pri Vošporku prenehala bruhati iz svoje notranjosti ogenj in pepel, so se v to vdolbino naselili škrati. Ti so uganjali po gori in njeni okolici vsakovrstne prijetne in neprijetne šale ter hrup in direndaj. Imeli so tudi svoje posebne praznike. Da bi jih čim svečaneje praznovali, so kupovali v Vošporku razno kramarsko blago, pri kmetih v okolici pa mleko in sir. Ob takih prilikah so ljudem zastavljali razne uganke, ki jih ti v veliko veselje škratov seveda niso mogli rešiti. »Če bi kdo rešil uganke, ki jih mi zastavljamo,« so pravili, »potem bi ne bilo več obstanke za nas v teh gorah. Izseliti bi se morali, kar bi nam pa bilo zelo neljubo. Tu nam namreč zelo ugaja.«

Nekoč so škrati pokupili v Vošporku pri kramarjih vse blago, pri kmetih v Žarkah in Maleticah pa ves sir in mleko. Zato so ljudje ugibali, kaj neki se v Vosmužovski gori pripravlja k praznikom.

V dneh, ko so škrati praznovali svoje svetke, orje pod Vosmužovsko goro na svoji njivi neki kmetič. Kar zasliši z gore najrazličnejše glasove in ropot. Nekaj časa poslušá, potem urno požene voliča: »Hij,

koliko časa vso zadevo, vzame nož ter izreže iz kolača sredico tako, da ostane rob nepoškodovan, nato pa s slamico izsrka iz vrča pijačo, ne da bi približal usta robu vrča. Ko se tako najé in napije, orje dalje in pride ponovno pod vznožje gore, kjer pa o pogrjnjeni mizici ni bilo več sledu. Pač pa se zasliši z gore glas: »Tebe je sam vrag učil modrosti. Ukanil si nas in stran moramo od tod!« Proč so bili veseli, pa tudi zlobni in nagajivi škrti z Vosmužovske gore.

Naslednjega dne dobijo prebivalci vasi Krapovje in Kotličiči od škratov z Lubijske gore ukaz, da morajo prihodnjo noč pripeti vse pse na verige in ostati vsi doma. Neko dekle se je ravno v tej noči zakasnilo in šlo pozno ponoči s preje proti domu. Med potjo zasliši od Vosporka ropot voz in peket konjskih kopit, ki se je vedno bolj bližal. Radovedna stopi s poti pod pristrešje najbližje hiše in od tam neopažena opazuje čudni nočni sprevod, ki se je pomikal po cesti skozi vas. Na čelu spreveda stopa resnih obrazov in z dolgimi bradami v najlepšem redu truma malih škratov. Tem sledi gruča jezdecev v pisanih plaščih, za njimi pa vleče dvanajst volov velik voz s srebrnimi kolesi. Na vozu je bila ogromna kad polna zlata.

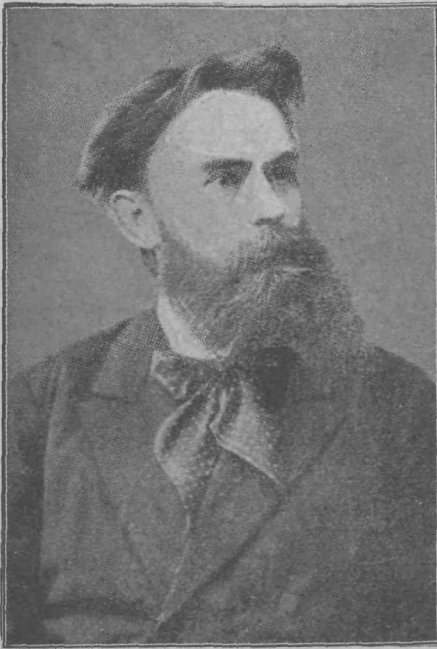
Vsa omenjena družba je šla že mimo deklice, ko prijaše po kratkem presledku nova skupina jezdecev. Vodil jo postaven mož z visoko perjanico na glavi. Deklica gleda vsa v strahu prihod nove čete in vidi, da se je prvi jezdec ustavil ravno pred hišo, kamor se je ona zatekla, ter začne nekaj skrbno iskati. Ker pa je iskal precej časa brez uspeha, se deklice ojunaci, stopi izza pristrešja naravnost k njemu ter ga vljudno vpraša: »Česa iščete, gospod?« Nagovorjeni se obrne k deklici z malomarnim odgovorom: »Prstan sem izgubil,« in išče dalje. Dekle, ne bodi leno, mu pomaga iskati izgubljeni prstan, ki ga kmalu res najde. Bil je težak zlat prstan, okrašen z velikim, bleščečim biserom. Takoj stopi k vodniku in mu ga izroči. Ta se najdbe zelo razveseli. Hoteč deklico obdariti, vidi, da nima ničesar pri sebi. Zato ji reče: »Ker te sedaj nimam s čim nagraditi, pridi čez leto in dan na Lubijsko goro, kjer ti bom tvoj trud bogato poplačal.«

Deklica se je čez teden dni po tem njenem čudnem doživljanju omožila. Ravno čez leto in dan se je napotila na Lubijsko goro, kakor ji je rekel vodnik jezdecev. Ni šla sama. Bog jo je obdaril s krepkim sinčkom, ki ga je srečna mlada mamica ponesla s seboj. Prišla je na goro in videla, da so vodila v neko skalo velika, na stečaj odprta vrata. Previdno je stopala skozi vrata v obširno votlino. Sredi votline je stala velika zlata miza, ob stenah pa so sloneli oni jezdeci, ki jih je videla pred letom v onem čudnem nočnem sprevodu. In glej! Vsi so bili pogreznjeni v globoko spanje. Ko pa je prispela do mize sredi votline, so se začeli po vrsti dramiti iz spanja. Eden je celo pristopil k njej in spoznala je v njem onega jezdeca, kateremu je pomagala iskati prstan. Z zamolklim glasom jo povpraša: »Ali si darujejo Srbi še vedno medsebojno novopečene hlebčke kruha?« Ona odvrne brez strahu: »Seveda.« Mož nadaljuje: »Ali še letajo po Lužici črnobeke ptice z dolgimi repi?« Žena začne razmišljati, katere ptice bi mogle to biti. Ko se domisli srak, odvrne jadrno: »Ah, teh je v Lužici še mnogo.« Nato povesi mož glavo in pravi žalostno: »Naš čas še torej ni napočil.« Na te besede spet vsi trdno zaspijo. Le jezdec s perjanico ni zaspal. Peljal je ženo v kot, kjer je stala ona kad, ki so jo pred letom vozili v nočnem sprevodu in ji velel, naj si nabaše zlata, kolikor ga hoče. Žena si tega seveda ni dala dvakrat reči. Naglo posadi sinka na mizo ter začne tlačiti zlato v vse žepe. Nazadnje ga nagrabi še poln predpasnik, pohiti iz votline na prosto, misleč tam odložiti zlato in se nato vrniti po sinčka. Toda, oh, nesreča! Komaj je prestopila prag, ko se s truščem zapre vhod v skalo. V vasi Lubiji pod Lubijsko goro odbije ura pravkar eno po polnoči. Brez moči pade žena na zemljo in strmi v golo skalo pred seboj. Ko se zave, začne klicati, jokati in lomiti z rokami kot blazna. Na kolenih prosi Boga, naj ji vrne sinčka. Toda zaman. Skala se ni več odprla. Nazadnje razprostre roke proti Lubiji s prošnjo do vseh, naj ji pomagajo. A le grobna tišina je bila odgovor njenim obupnim klicem in prošnjam. Vsa potrta se vrne nesrečna mati proti domu. Prvemu, ki ga je srečala, je poštožila svoje gorje. Bil je to star in izkušen mož. Sočutno ji je svetoval, naj se čez leto in dan ob isti uri zopet napoti na goro in tam počaka, da se skala ponovno odpre.

Kako neizrečeno počasi je za ubogo ženo mineval čas. Že teden dni pred potekom leta se je v nepoposnem koprnjenju, pa tudi v strahu napotila na Lubijsko goro ter čakala pred skalo, samo da ne bi zamudila pravega trenutka. Tako pričaka s tesnobo v srcu zadnjo noč. V Lubiji je udarilo v zvoniku polnoč in glej — skala se na široko odpre. S presenetljivim krikom pohiti žena v votlino, kjer v veliko veselje najde svojega ljubljenega otroka tam, kamor ga je odložila pred letom. Sedel je še vedno tam na zlati mizi in se poigraval s kupčki zlatih ploščic. Vsa srečna ga pograbi z obema rokama, privije k sebi in pohiti, kolikor so ji dopuščale sile, iz votline na plano. Niti za trenutek se ni ozrla po votlini in njenih prebivalcih. Pa tudi pred votlino se ni hotela muditi. Z vso naglico jo je ubrala po pobočju gore proti domači vasi Krapovje. Šele pod varnim okriljem domače hiše se je ustavila, padla na kolena in se zahvalila Bogu za srečno rešitev sinčka, ki ji je bil ljubši od vseh zakladov, skritih v Lubijski gori.

Prevedel A. Šeško.

Josip Stritar

Prihodnjo zimo bo minilo 50 let, kar je doživela tedanja mladina naših let posebno presenečenje. Mohorjeva družba je namreč izdala svojim udom za leto 1895. poleg drugih zanimivih knjig tudi knjižico za mladino »Pod lipo«, ki jo je spisal takrat že 59 letni pisatelj in pesnik Josip Stritar.

Knjižica je romala iz rok v roke, ker je bila pisana tako lepo po domače kot malo drugih. Otroci so se sami od sebe učili na pamet prijetnih in šaljivih pesmi, a tudi starejši so jih radi poslušali. Zelo jim je bila všeč tudi povest o Griškem gospodu.

V tistih časih je bilo po naših krajih mnogo starejših ljudi, ki niso znali brati. Saj so bile šole pred 50 leti dosti bolj redko sejane kot so dandanes, še manj pa jih je bilo, ko so bili tedanji starejši ljudje godni za šolo. Zato ni čudno, da tudi sicer razumni naši predniki niso znali

brati in pisati, ker pač v mladosti niso imeli ugodne prilike, da bi se tega naučili. Po naših domovih pa so tiste čase ljudje le mnogo brali, zlasti v zimskih večerih. Za to so uporabljali nas šolarje. Morali smo brati na glas, drugi so pa poslušali in pri tem opravljali kako ročno delo: luščili ali izbirali fižol in druga semena, tudi predli so še takrat, moški pa so popravljali kako orodje. Tako glasno branje je tudi nam šolarjem mnogo koristilo. Navadili smo se gladkega in razločnega branja in kaj dobro nam je dela pohvala starejših: »Ta pa bere kakor gospod na prižnici!« — Zato smo se tudi potrudili, da smo bili res vredni pohvale.

O Stritarju, ki je bil rojen v Podsmreki pri Vel. Laščah dne 6. marca 1836, se boste kaj več učili v šoli. Obiskoval je domačo velikolaško šolo v letih 1842.—1846., torej nekako pred sto leti. Nato je hodil v ljubljanske latinske šole in bil vedno odličnjak. Kot šestošolec je začel zlagati pesmi. Po končani gimnaziji je odšel na Dunaj in postal profesor. Ni pa vstopil takoj v državno službo, ampak je vzgajal na Dunaju sinove bogatih družin in se pri tem nadalje izobraževal. Naučil se je glavnih evropskih jezikov in prepotoval Švico, Francosko, južno Nemško, Češko in Italijo. Dalje časa se je mudil v Parizu.

Pozneje je vstopil na Dunaju v profesorsko službo. Tu je ustanovil s prijatelji književni list Dunajski Zvon. Vanj so pisali najboljši slovenski pesniki in pisatelji tistega časa. Stritar jim je

bil s svojimi nauki, razpravami in spisi najboljši učitelj in vzgojitelj. V Zvonu je tudi sam priobčil večino svojih najboljših spisov.

Njegova zasluga je tudi, da so začeli pisatelji bolj paziti na pravilnost in lepoto našega jezika. Stritar sam jim je bil pri tem najboljši vzornik, ker je pisal res nepopačeno slovenščino.

Iz življenja tega znamenitega moža priobčujemo še naslednji spis.

Spomini na pesnika Josipa Stritarja

Leta 1907. sem bil pisec teh spominov poslan na Dunaj k zborovanju vsega učiteljstva v bivši Avstriji. Potegovali smo se za izboljšanje gmotnega položaja.

Ob tej priliki sem obiskal tudi svojega sorodnika Stritarja Josipa v Aspangu daleč zunaj Dunaja.

Stanoval je tam v majhni svoji vili, ki je bila obdana z železno ograjo in z lepim vrtičkom. Vrata so bila zaklenjena. Nekajkrat sem pozvonil in trkal. Prišel je hišnik, nekak faktotum.* Prosil sem ga, naj me povede h gospodu prof. Stritarju. Rekel je, da ga ni doma, a če želim, me popelje h gospe. Na vsak način pa je zahteval posetnico, ki sem mu jo izročil. Začudil se je, ko jo je prebral, ker se pišem tako kot njegov gospod. Pojasnim mu, da sem njegov sorodnik in želim govoriti z njim. Omenil mi je, da gospa nerada sprejema obiske Stritarjevih rojakov. Ti pridejo iz Kranjske, večina teh postavi »süho robo« pred vilo in želi govoriti z gospodom profesorjem, trdeč da so sorodniki.

Gospa me je ljubeznivo sprejela. Stritarja ni bilo doma. Čakal sem ga dalj časa in že hotel oditi, ko pride naglih korakov domov. Ko se mu predstavim, me vpraša, čigav sin sem. Odgovorim mu: »Janezov.« — Njega se je prav dobro spominjal. Moj oče je bil njegov bratranec. Leta 1866. se je udeležil bitke pri Kustozi ter je bil tam težko ranjen. Ranocelniki so rano površno in nezadostno zdravili. Poleg rane se je napravil gnojen tvor. Očeta so zaradi tega poslali zdraviti se na Dunaj. Ob tej priliki je moj oče obiskal bratranca Stritarja, ki je bil takrat hišni učitelj v rodbini kneza Schwarzenberga. Knez je bil tudi v vojni pri Kustozi, zato je pridržal mojega očeta kot gosta in ga šele drugi dan poslal v bolnišnico. Stritar se je prav dobro spominjal tega obiska.

Nisva veliko govorila, ker se mu je mudilo h konferenci. Prijazno sva se poslovila z željo, da ga ponovno obiščem, kadar zopet pridem na Dunaj.

V Aspangu je živel Stritar po prvi svetovni vojni samo od borne pokojnine, ki mu jo je dala dunajska vlada. Trpel je veliko pomanjkanje, ker mu pokojnina ni zadostovala za nabavo živih potrebščin, zlasti še, ko so iste poskočile grozovito v ceni.

Iz Ljubljane so mu tedaj rodoljubi in njegovi častilci pošiljali razna živila in drugo, da se je vsaj za silo preživil. Pokrajinski namestnik Ivan Hribar mu je večkrat pripeljal razna živila, darovana od rodoljubov. Ker so se povojne razmere v Avstriji vedno bolj grozeče slabšale, je bil pesnik tako močno prizadet, da je dejansko stra-

* Človek, ki ga uporabljajo za vse.

dal. Tedaj so se Stritarjevi prijatelji in znanci oprijeli misli, da bi bilo umestno, pregovoriti ga, naj bi se povrnil v domovino. Ta namera se jim je posrečila. V spremstvu dr. Štera, zdraviliškega ravnatelja v Rogaški Slatini, je odpotoval Stritar z gospo soprogo dne 25. januarja 1923 v domovino. Potovanje je povzročilo mnogo manifestacij. Na jugoslovanski meji so ga pozdravljali stari in mladi, na postaji v Mariboru pa poleg nepregledne množice ljudstva tudi predstavniki krajevnih državnih oblasti. Na Grobelnem sem ga pozdravil kot njegov sorodnik. Opazil sem, da je bil zelo utrujen in izmučen, slabo je videl, sluh mu je pa popolnoma odpovedal. Gospa soproga je bila vidno veselo presenečena, ko sta se tu našla sorodnika. Stritarju so dodelili v uporabo vilo »Jankomir«, ki so jo prekrstili v »Stritarjev dom«.

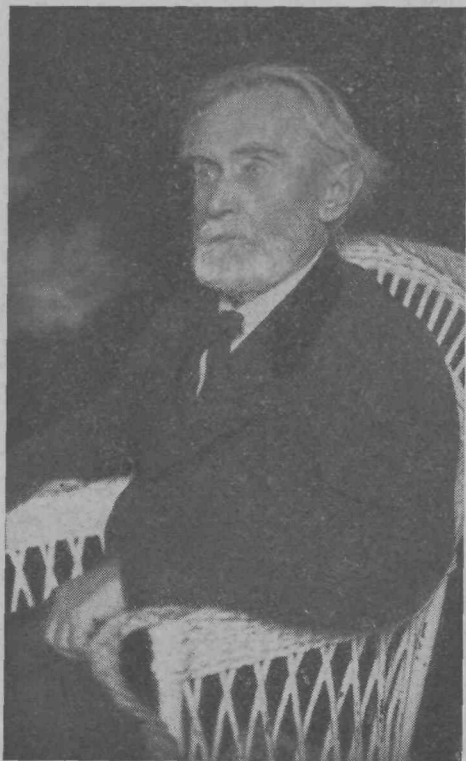
Po preteku dveh tednov sem obiskal Stritarja v tem domu. Napovedal sem se in oddal vizitko. Sprejela me je gospa. Ko je zaznala za moje ime, je odprla sobna vrata. Stritar je sedel na divanu. Zaklicala je: »Neki gospod, ki se zove kot ti, te je prišel obiskat!« Stritar me je pozval: »Le not, le not!« Po pozdravu mi je ponudil stol in velel: »Sedite in mi povejte, kako sva si v žlahti.« Čudno se mi je zdelo, da se je vedel spominjati mojega obiska v Aspangu in sprejema na Grobelnem.

Imel sem s seboj na veliki poli z debelimi črkami napisan rodovnik Stritarjeve rodbine. Ker sem vedel, da zelo slabo vidi, sem mu ponudil povečalno steklo v okviru z ročajem. Hvalil je to steklo in je hotel vedeti, kje bi mogel kupiti enako, ker bi ga rad imel. Podaril sem mu ga. Zato mi je dal v spomin svojo sliko, kamor je na hrbet zapisal: »V prijazen spomin! Lepa hvala! Josip Stritar, stric.«

Po pregledu rodovnika se je zamislil, pogladil po čelu ter rekel: »Strica Luke se dobro spominjam. Dal mi je sem in tja kakšno ‚evančgerico‘, ko sem študiral.« — Stric Luka je bil moj ded.

Med pogovorom je prinesel poštar zabojček, poslan iz Zagreba. Stritar me je prosil, naj odprem in pogledam vsebino. V zabojju sta bili dve steklenici konjaka. Ko mu povem, da je pošiljka od g. Arkota iz Zagreba, mi pravi, da gospoda ne pozna. Po mojem pojasnilu, da je njegova gospa hči pisatelja Tavčarja, po imenu Pipa, mi pravi ves vzradoščen: »To pa poznam!«

Z zadovoljstvom mi je pripovedoval, da so mu Primorke poslale šest tisoč dinarjev. Fotograf iz Rogaške Slatine ga je slikal in mu poklonil več slik razglednic. S seboj sem imel sliko svojega očeta, ki

Zadnja slika Jos. Stritarja iz l. 1923.

mu jo pokažem. Gospa takoj vzklikne: »Kako je docela podoben mojemu možu!« Res sta si bila zelo slična. Pravila je tudi, da jima je neki Stritar, kavarnar iz Ljubljane, poslal lep dar: nekaj denarja, nekaj steklenic vina in nekaj klobas. Pripomnil sem, da je ta kavarnar moj brat. Oba sta kazala vidno zadovoljstvo za to pozornost.

Z veseljem mi je pesnik pravil, kako pristržno in ljubeznivo skrbe zanj Slatinčani. Gospa in gospod Bizjak, gospa Podkrajškova prineso vsak dan razne potrebščine, ki jih darujejo pesnikovi oboževalci. Gospod Bizjak mu dnevno pošilja njegovo najljubše pecivo: sveže orehove štruklje, ki ga spominjajo na njegova mlada leta. Zdraviliški ravnatelj g. dr. Šter se je najiskreneje in najskrbneje zanimal za udobje Stritarjevo. Pesnik je omenil, da noben sin ne bi mogel tako skrbeti za svojega očeta, kakor skrbi zanj g. dr. Šter. Ta ga je vedno nagovarjal z »ata« in ga prosil, naj še kaj spesni. Pa ni šlo več! Če je le vreme dopuščalo, ga je vozil v kočiji na izlet v okolico.

Skrbele so za pesnika tudi druge rodoljubne gospe. Navadno so prinesle svoje darove prve dni v mesecu.

Pesnik je dobival od države častno pokojnino 4000 dinarjev. Bil je tudi odlikovan z redom sv. Save.

Ob tem obisku sem bil dalj časa pri stricu. Zelo se je zanimal za moje družinske razmere. Še v tej starosti je bil njegov glas prijeten in njegova govornica zvonka. S slastjo sem ga poslušal.

Bil sem potem še nekajkrat pri njem, a že septembra meseca je začel vidno pešati, vendar se je zadnje tedne življenja precej okrepal. Slastno je užival grozde.

Koncem novembra se je prehladil in zbolel za pljučnico. Njegove ure so bile štete. Med boleznijo je le malo govoril, vid in sluh sta mu popolnoma odpovedala. Ob devetih zvečer dne 25. novembra 1923 je izdihnil svojo dušo.

Tu v Slatini je našel zatočišče za svoje trudno in izmučeno telo. Bil je zadovoljen in srečen, ker je spoznal, da ga narod ljubi in slavi.

Veličastno je bilo njegovo slovo od Slatine. Pogrebne svečanosti so bile nad vse mogočne. Pesnikove zasluge za narod, za ljubezen do vsega, kar je lepega in dobrega, so poudarjali razni govorniki v svojih poslovilnih govorih. Na vsej poti, koder se je pomikal pogrebni sprevod, se je narod klanjal manom svojega velikega sina in je na razne načine izražal svoje žalovanje. Vse polno je bilo cvetja in vencev. Mladina slatinske ljudske šole je nosila napise vseh njegovih del ter odlikovanje sv. Save.

Izmed sorodnikov sem se edini udeležil pogrebnih svečanosti v Slatini. Njegov sin dr. Milan in njegov hišni zdravnik sta pisala gospe, da je sin Milan zbolel za hudo gripo. Zdravnik mu je resno odsvetoval udeležbo pri pogrebu. Pokojnikovo soprogo sem jaz vodil za krsto. Na pogreb so prihiteli zastopniki vseh državnih in civilnih uradov in družb, šolska mladina in drugi. Ogromna množica ljudstva je zaključila veličastni pogreb.

Proti 14. uri se je odpeljal vlak z zemeljskimi ostanki Stritarja proti Grobelnem in od tam v Ljubljano. Na vsej poti in postajah se je klanjal narod svojemu, za slovenski jezik zaslužnemu možu in obsipal krsto s cvetjem. Na večjih postajah so ga proslavljali zastopniki občin z lepimi govori. Ob pol 19. uri je zavil vlak na ljubljansko postajo. Vsa Ljubljana se je odzvala in pripravila, da do-

stojno sprejme velikega sina slovenskega naroda, pesnika Borisa Mirana.

Njegove zemske ostanke so položili po zelo slovesnem pogrebu v grobnico Pisateljskega društva pri Sv. Krištofu. Pozneje so ga prenesli v novo grobnico na Navje. Tu je našel Stritar med umrlimi slovenskimi književniki svoj mir.

Po moževi smrti se je preselila njegova soproga Terezija na Dunaj k sinu. Če bi ji ne bili odpeljali pokojnika v Ljubljano, bi bila ostala še nadalje v Rogaški Slatini. Umrla je v Aspangu l. 1927.

Josip Stritar, nadučitelj v pok.

Jan. Langerholc

Brati so ga naučili...

Kdo? Koga? Roginovega Toneta. Pa kako so ga naučili? Ali ga je naučil gospod učitelj Kramar? Ne pravim, da bi bil učitelj Kramar slab učitelj, ali čudežev s svojimi paglavci in bučmani pa vendarle ni znal delati.

Roginov Tone je bil namreč učenec posebne vrste. Vse konje in vse voznike cele Loke, — kaj pravim cele Loke — vse konje je poznal po sosednih in po oddaljenih vaseh. Pa ne samo konje. Vedel je, kako Matjažev konj nosi glavo, znano mu je bilo, kakšno opremo nosijo Jernačevi konji, pokazati je znal, kako privzdiguje noge Tominčev pram, ni ušlo njegovemu bistremu očesu, da ima Pograjec nove konje, in da je moral tisto staro guro, ki se je prestopala leno, enkrat danes, enkrat jutri, prodati: vse je vedel.

Kadar so mu pa doma rekli: »Pa malo pokaži, česa ste se v šoli brati naučili,« takrat je pa povetil svojo glavo in zavzdihnil: »Naaaa!« Naprej pa ni šlo.

Vse je reklo, da ta fant ne bo nikdar in nikoli znal brati in da bo obsedel za vse večne čase v prvem razredu za seme, kakor je to čast užival moj sošolec Martinov Martin, večni prvošolec. Učitelju Kramarju se je to zdelo tako gotovo, kakor je gotov amen pri očenaušu.

Roginov se je pa vendar naučil brati. Naučil ga je pa sam znani slovenski pesnik in pisatelj Stritar Josip...

»Pojdi no..., beži no in pripoveduj to komu drugemu, ne pa nam!« Takole vas slišim ugovarjati, mlade učenjake. »Stritar je živel do zadnjega časa na Dunaju, tam pa tvoj Roginov Tone nikdar ni bil. Pa bo njega Stritar učil! Stritar je bil vendar profesor in je učil dijake v srednjih šolah, Tone je bil pa učenec pozabljene hribovske šole.«

Pa vendar ostanem pri svoji trditvi: Roginovega Toneta je sam pisatelj Stritar naučil brati. Pa še to nevede in nehote.

Tistega leta je napisal Stritar znano mladinsko knjigo, ki se ji je reklo »Pod lipo«. V tej knjigi so bile kratke pesmice, pred vsako pesmico pa je bila čedna slika, tam zadaj pa povest o nekem gospodu Korenu, tudi vsa polna slik.

V te slike se je zagledal Tone. Slike so mu bile kar všeč, ali kaj, ko pa čez slike njegova učenost ni segla. Tovariši v šoli so

pripovedovali, kaj so v knjigi videli in brali, Tone je gledal, poslušal, strmel, povedati pa ničesar ni mogel in ni znal. Takrat je pa v svoji glavi prišel do sklepa: »Moram se naučiti brati, naj stane, kar hoče. Moram se naučiti, če tudi glava proč pade!«

In da ste ga vi videli Toneta! V nekaj mesecih se je naučil brati. Pa kako! Ne stokati, ne jecljati, ne v potu svojega obraza črke sestavljati, ampak naučil se je brati gladko in razločno. In tako bere še danes, če je še živ, in vedno se rad pobaha, da je bil njegov učitelj sam slovenski pisatelj Stritar. Učitelj Kramar je pa moral preklicati svoje prerokovanje, da bo Tone ostal drugim za strašilo — večer prvošolec...

Mirko Kunčič

Janezek Piškur opisuje živali

Naš pujs

Naš pujs je debel kot sod in požrešen kot Urbasov Gregec, ki zmerom kriči: »Mama, lačen! Mama, lačen!« Najraje se valja po blatu in rije po njem, kakor da bi iskal cekine. »Samega sebe bi požrl, tako je požrešen!« pravi dekla Mica, ki mu nosi pomije in je od samih skrbi dobila sive lase. Pa tudi pujs je že ves siv. Gotovo ga skrbi, kako bo tisto uro, ko mu bo klavec Tomaž upihnil luč življenja. Klavec Tomaž ima na vesti že 60 pujsov — toliko jih je že podelal v klobase! Na nogah ima parklje, zadaj pa repek, ki je lepo zavihan kot kodrček, ki binglja sestri Lenki po čelu. Sestra Lenka je na ta kodrček zelo ponosna in se ogleduje v ogledalu po stokrat na dan. Pujs ni tako ničemuren. Pomolil sem mu ogledalo, da bi si tudi on ogledal svoj kodrček. A kaj je storil, tepec? Šavsnil je po ogledalu in ga hotel požreti. Pujs je pač pujs.

Kadar se valja po blatu, je zmerom ves umazan. Nekateri ljudje so pa lepo umiti in oblečeni, dušo imajo pa umazano kot naš pujs parklje. Naš pujs grdo kruli, hudoben pa ni. Nekateri ljudje pa imajo na jeziku sam med, v srcu pa sam strup. Hujši so kot pujsi, pravijo naš oča.

Naš oča so zelo izkušeni in moder mož. Svet poznajo bolje kot pujs svoje korito. Zadnjič je šel mimo naše hiše gospod v lepo zlikani obleki. Oča so rekli materi:

»To ti je pujs!«

Začudil sem se, kajti gospod ni bil prav nič podoben pujsu. Po dveh nogah je hodil in ni imel ne gobca ne parkljev ne repa.

»To pa že ni pujs!« sem zavrnil očeta.

Oča so mi hitro pojasnili, da se gospod takó piše. Meni pa kar ne gre v glavo, da bi se kdo za Pujsa pisal. Ampak naš oča že vedo!

Kadar bomo pujsa zaklali, bomo imeli koline in godljo. Koline bomo pojedli, godljo bomo pa dali siromakom. Tako menda delajo vsi, ki koljejo pujsje.

Pri p o m b a : Ali ne piše Piškurjev Janezek res smešno? Vzemite list papirja in spremenite spis tako, da ne bo v njem dvoumnosti. Pazite tudi, da ne bodo pri pisanju šolskih in domačih nalog nastali med vami novi Piškurjevi Janezki.

♣ Vladko Zorzut

Zalostni smo bili tvoji sošolci, dragi Vladko, ko si nas zaradi težke bolezni zapustil in odšel v bolnišnico. Neizrečeno pa nas je pretresla vest, da je tvoja duša odplavala v nebo.

Mnogo si trpel, a vse potrpežljivo prenašal. Vse trpljenje si daroval Jezusu, katerega si tako ljubil. Hrepenel si, da dočakaš svoj god. In res, ravno na dan tvo-

jega patrona sv. Vladimira te je Bog iz trpljenja vzel k Sebi in ti dal najlepše darilo za god: nebesa. Zajokali so tvoji starši, bratec, zajokali smo tvoji sošolci... A potolažila nas je misel, da tvoja duša pri Jezusu živi.

Kako si bil priljubljen, je pokazal lepi pogreb. Na zadnji poti te je spremilo mnogo odraslih in vsi tvoji sošolci. Pri odprtem grobu se je od Vladkota poslovil sošolec Bevc Aleksander z besedami: »Devet pomladi si preživel na zemlji, deset boš v nebesih pri Jezusu. Za slovo, dragi Vladko, ti bom v imenu vseh sošolcev v duhu podal roko in ti povedal nekaj besed. Kot naš bratec si sedel med nami. Vidimo te z onimi milimi očmi, ki so vedno tako ljubeznivo zrle na nas. Dragi Vladko, te res ne bo več nazaj? Tvoj duh bo ostal vedno med nami. Tvoje žive oči nas bodo povsod spremljale in tvoj smehljaj bomo slišali. Bog, ki je neskončno dober, te je vzel k sebi. Odšel si po plačilo k Jezusu. Prosi Jezusa, da bi bili tudi mi tako pridni in da bi bila tudi naša smrt tako lepa kot je bila tvoja. Tvoja mamica in očka žalujeta po tebi. Vrní jima ljubezen in prosi Jezusa, da prideta k tebi.«

Z nami je solze pretakalo tudi nebo. Dež je pričel padati, dežne kaplje so kot solze obvisle na vencih in šopkih. Ko so padale prve kepe prsti na tvojo zadnjo hišico, ko smo ti metali cvetne šopke v grob, ko so rosile tvojo krsto solze tvoje mame, očeta in sošolcev, si nas ti, dragi Vladko, gledal iz nebes in tolažilo nas je upanje, da se nekoč snidemo.

Tvoji sošolci
III.a razreda na Ledini.

Mladim dopisnikom. Na tem mestu bomo priobčevali tudi letos pisma naročnikov lista. Opišite svoje doživljaje v počitnicah, povejte, kaj Vam je v listu najbolj všeč in česa bi si še želeli. Tudi opisi krajev bi nam prišli prav, mogoče celo s slikami njih znamenitosti. Vsak spis pa naj bo samostojen. Ne ponavljajte tedaj misli, ki jih je kdo že napisal. Prav dobre dopise bomo tudi nagradili.

Pošiljajte jih uredništvu »Vrtca«, Ulica 3. maja št. 10 v Ljubljani.

Novè knjižice za mladino

Jezus moj prijatelj. Prevedel Janez Pucelj. Ljudska tiskarna v Ljubljani 1944. Str. 96. Cena broš. L 15, kart. L 50. — Trideset premišljevanj oziroma razgovorov z Jezusom pred tabernakljem je zbranih v tej knjižici. Vsak razgovor se začne s primerno kratko pozdravno molitvico. To ni običajna mašna knjižica, ampak je namenjena za kratke obiske v cerkvi vsak čas. Vsako poglavje, namenjeno za tak obisk, obsega le 3 strani. Takih priročnih nabožnih knjig nam zlasti za mladino manjka in je ta prav njej namenjena. Pisana je prav preprosto in jasno, kot mora biti, ter tudi v lepem jeziku. Staršem in vzgojiteljem toplo priporočamo, da obdare z njo mladino. Knjižica bo zlasti o priliki prvega sv. obhajila otroku lepo darilo in ljub spomin.

Pavel Kunaver: Skozi led in sneg. Povest za mladino. Z risbami opremil Marij Pregelj. Izdala Nova založba v Ljubljani 1944. Str. 142. Cena 48 lir. — Pavel Kunaver že nekaj časa v prikupni pripovedni obliki budi v mladini zanimanje za naravo in ji nazorno prikazuje posebnosti naše zemlje. V potopisu »Skozi led in sneg« spremlja Slovence Jožka Hribarja, kako mora z doma za kruhom in kako na jadrnici plove iz Trsta po Sredozemskem morju mimo Vezuva in skozi Gibraltar, nato v Amsterdam in London, mimo Islandije, in kako se nazadnje pridruži raziskovalcem v ledenih puščavah Grenlandije. Pisatelj zna neprisiljeno povezati poučno snov v dogodivščine; beremo zanimivo povest, ne da bi opazili razlagalca, povrhu pa ima zgodba zdravo vzgojno jedro. Ob težkem delu na ladji, v zvestobi in požrtvovalnosti, ob dobrih pa tudi ob neprijaznih tovariših si Jožko Hribar utrdi značaj in nezadnje doseže svojo srečo. Podobnega mladinskega slovstva imamo Slovenci prav malo. Kunaverjeva povest je gotovo med najboljšimi svoje vrste. Danes, ko je svet na vse strani odprt, nam je zemljepisno in naravoslovno znanje posebno živa potreba, bo tudi pričujoča povest dobrodošlo berilo za odraščajočo mladino. Zato jo toplo priporočamo!

Listnica uprave

Ko začinjamo nov letnik »Vrtca«, se obračamo do vseh prijateljev in naročnikov lista z lepo prošnjo, da v svojem krogu razširjajo naš list in mu pridobe čim več naročnikov. Pošebno se še priporočamo gg. poverjenikom in jih prosimo, da nas tudi letos tako uspešno podpro kot prejšnja leta. Zavedajmo se, da je ohranitev lista velike važnosti za omiko naše mladine in bi bilo neodpušljivo, če bi moral list v 25. letu izhajanja prenehati zaradi pre nizkega števila naročnikov.

Izredna podražitev papirja, tiska in vsega drugega nas je prisilila, da moramo zvišati naročnino na 40 lir letno (4 lire številka).

Vse gg. poverjenike in naročnike nujno prosimo, da nam takoj po izidu 1. številke naznanijo, koliko izvodov lista bi radi prejeli. Prepozna naročila povzročajo upravi prevelike stroške in ni gotovo, da bi mogli zamudnikom pozneje postreči.

Prosimo, da nam odvišne številke čimprej vrnete.

Naročnino sprejema uprava »Vrtca«, Kopitarjeva ul. 2 (trgovina Ničman) v Ljubljani.

„Vrtec“ erscheint monatlich. — Der Jahresbezug beträgt 40 Lire. — Verlag und Druck: „Ljudska tiskarna“ in Laibach. — Für diese verantwortet Josef Kramarič. — Der Haupt- und verantwortliche Schriftleiter ist Franz Ločniškar. — Der Schluß der Redaktion ist den fünften Tag im Monate. — Die Verwaltung des „Vrtec“ ist in Laibach, Kopitarjeva ul.2 (H. Ničman).

„Vrtec“ izhaja mesečno. — Letna naročnina je 40 lir. — Založba in tisk: „Ljudska tiskarna“ v Ljubljani. — Zanj odgovarja Jože Kramarič. — Glavni in odgovorni urednik je Franc Ločniškar. — Sklep uredništva je peti dan v mesecu. — Uprava „Vrtca“ je v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 2 (H. Ničman).